

Конзерваторски истражувања и анализа – покрив и прозорци

Спроведувањето на овие проектни активности беше под водство на избраниот меѓународен експерт за византиска архитектура, проф. д-р Алкивиадис Препис од Универзитетот Ксанти (Тракија) од Грција. За спроведување на неговите задачи есента 2010 год. тој оствари три експертски посети (29 јули-1 август; 11-16 октомври и 5-8 ноември) проследени со кабинетска работа.

За време на првата работна посета експертот ја ревидираше постојната техничка и фотодокументација за споменикот (преведена на англиски јазик), спроведе директна анализа на архитектонските елементи на споменикот и подготви план за потребните истражувачки и конзерваторски активности кои треба да се спроведат (со временска рамка), кој го достави до Управата за заштита на културното наследство.

За време на втората посета се направи контрола на постојната состојба на покривот на црквата со помош на скеле, како и истражување на состојбата на старите и новите ќерамиди. Заради врнежливото време не беше можно да се провери состојбата под покривот.

Со помош на членовите на тимот од НУ Завод и музеј - Охрид експертот отстрани дел од новиот малтер на површината од северниот ѕид на црквата од надворешната страна каде што немаше живопис, што резултираше со откривање прозорец отворен во егзонартексот, по истражувањето на ентериерот (наосот) и засидан во подоцнежното време, со имитација на оригиналната ѕидарија. Овој отвор уништи делови од фреско-сликарството во ентериерот. Се претпоставува дека слични прозорци, секундарно отворени, се наоѓаат под постојните „унишувања“ на ѕидното сликарство во ентериерот. Ова го потврди и фактот дека декоративната зона со шаблон на „шаховска табла“, која се наоѓа на источниот ѕид, е единствениот декоративен елемент кој продолжува на површините од северните ѕидови, на иста висина, веднаш под корнишата на покривот. Остатокот од северниот ѕид е изграден според типот на ѕидарија *cloisonné*, како и источната надворешна површина на црквата. Фугите меѓу тулите сè уште го зачувале оригиналниот силен малтер – ставен вкосо, како што било вообичаено.

Експертот направи и мало ископување на обете страни на прагот од јужниот влез во главната црква од егзонартексот, што докажа дека вертикалните површини се оригинално добро формирани и дека овој отвор (заедно со соодветната северна врата) бил првично предвиден и дека почетното ниво на камениот под на егзонартексот е ист со ентериерот на главната црква, додека постојното поплочување на егзонартексот е направено по оригиналното поплочување.

За време на посетата експертот ги контролираше и новите планови, елаборирани од тимот од НУ Завод и музеј - Охрид и претстави модел на планови за архитектонско истражување и документација на Перивлепта според Проектот за рехабилитација на манастирот Гелати, кој е светско културно наследство во Грузија.

За време на работната посета во ноември проф. Препис продолжи со анализата на архитектурата и покривот. Тој ги отстрани ќерамидите и малтерот од еден дел од горниот североисточен покрив, со што се дојде до зајакнатите бетонски плочи. Ќерамидите, малтерот под нив и бетонските плочи беа преполни со влага. Поголемиот дел од овие ќерамиди беа стари и неупотребливи и на нив има многу вегетација што придонесува тие да бидат постојано влажни.

Тој извади дел од редот тули кои беа над зајакнатата бетонска греда, која била ставена таму каде што двата североисточни покриви ја менуваат нивната инклинација за време на реставрацијата во 1986 год. Тоа овозможи истражување на состојбата во внатрешниот воздушен простор меѓу бетонската плоча и горната површина на сводот над проскомидијата; задната страна на плочата беше полна со влага, дури и со вегетација. Дрвената конструкција под зајакнатата бетонска плоча беше целосно изгниена заради постојаното присуство на влага. Сè уште немаше влага на горната површина на сводот.

Проф. Препис откри и присуство на мал отвор во внатрешниот воздушен простор меѓу покривот и горната површина на сводот над северната капела (изградена од архиепископот Грегориј во 1365 год.). Овој отвор никогаш не фигурирал во претходните планови на црквата ниту, пак, бил споменат од некој од претходните истражувачи. Според мислењето на проф. Препис, постои соодветен (сличен) отвор на истиот простор над јужната капела (посветена на Успението на Богородица, XIV век). Отворите се на западните фасади од ѕидовите на капелите. Дрвената конструкција под бетонската плоча беше во добра состојба, со исклучок на јужниот дел (приспособен на иницијалниот ѕид на главната црква), каде што главната дрвена греда е делумно разјадена од инсекти и треба да се замени или да се конзервира затоа што дрвената конструкција е полна со влага и веќе започнала да гние.

Проф. Препис го отвори делот од покривот над северната капела, каде сè уште имаше вода од дожд и каде бетонската плоча е прицврстена на вертикалната површина на оригиналниот ѕид и го истражуваше постоењето на отворено сврзување. Сево ова значи дека водата се спушта надолу преку ќерамидите и бетонските плочи и пенетрира во северниот ѕид на црквата, меѓу проскомидијата и северната капела, со добро познатите негативни резултати врз фреско-сликарството.

На крајот, експертот работеше на подготвувањето проект за привремено покривање на дел од покривот на црквата Перивлепта, со цел во целост да се

заштити северниот дел од покривот на црквата од дождови во текот на зимата, кој би послужил како конструкција потребна за истражување на однесувањето на одредени делови од покривот во состојба на покриеност. Проектот беше подготвен и предаден на стручна контрола во Националниот конзерваторски центар – Скопје кој го одобри, а Управата за заштита на културното наследство издаде Конзерваторско одобрение за превентивна заштита на црквата Св. Богородица Перивлепта со цел да овозможи спроведување на Проектот. Привремената заштитна конструкција беше поставена врз северниот дел од црковниот покрив.

За време на теренската мисија експертот спроведе и конзерваторско истражување и анализа на употребата на компатибилни материјали за покривот на црквата и за сидовите (конзервација на архитектурата која вклучува: покрив со компатибилна хидроизолација, олуци и опшивки, како и консолидација на фугите и решавање на прозорските отвори; генерално чистење на покривот од вегетацијата; отворање на капаците од цинк на аглите меѓу вертикалните сидови и ќерамидите; отворање на ќерамидите и проверка на состојбата на зајакнатите бетонски покривачи и на дрвената конструкција оздола, од реставрацијата во 1986 год; испитување на можноста за отстранување на зајакнатиот бетонски покривач со воведување нов хидроизолациски систем (за заштита од влага и вода) во комбинација со нов покривен систем за поддршка на новите ќерамиди од византиски тип).

Работа во кабинет: проф. Препис работеше на подготвување на два документи: Анализа на активностите за проектот за конзервација и рехабилитација на црквата Св. Богородица Перивлепта во Охрид и Извештај со План за финално архитектонско истражување на црквата.